

maa kuusta nähtynä

Aikaisemmin oli tapana, että ihmiset hankkivat itselleen sisällöllisen koulutuksen ja kiinnostuksensa mukaisesti sen jälkeen hakeutuivat ammatteihin, esimerkiksi hallintoon, toimittajiksi tai koulutuksensa mukaan opettajiksi. Näissä ammateissa tarvittavat taidot hankittiin paikan päällä, työssä, ja työssä selviämisen pääpaino oli siinä sisällöllisessä aineksessa, jota oli opiskeltu. Jopa tuomarit ja lääkäritkin opiskelivat muita aineita kuin oikeutia ja medisiinaa, koska oletettiin, että heidänkin piti tietää yhtä ja toista.

Sitten siirryttiin tehokkaampaan Syhteiskuntaan, koulutuksen kohdentamiseen ja ammattikuvaan opetukseen. Kaikkien todellisten ja kuviteltujen ammattien harjoittajille oli saatavilla koulutus, joka oli räätälöity niin, että tulevat ammatin harjoittajat fokuoivat mielenkiintonsa ja sosiaaliset suhteensa ekonomisesti juuri siihen, mihin heidän oletettu ammattinsa edellyttikin. Syntyi ammattikoulutusta, koulutusohjelmia ja uraputkia.

Kirjastoissa ei ole enää ihmisiä, joille kirjat tai tieto (missään muodossa) olisivat tärkeitä, pyhiä ja kalliita vaan joukko ammatti-ihmisiä, joilla on manipulatiivinen suhtautuminen niin asiakkaisiin kuin "materiaaliinkin". He ovat kirjaston hoitajia, joille materiaalin sisältö ei enää ole tärkeä, ei sen moraalinen tai kasvattava merkitys, sen sopivuus, sen emansipoiva rooli. Niinpä kirjastoissa on nykyään kaikkea ja kansalainen saa itse arvioida, mikä on hyvää ja kunnollista, koska ei ole ammatti-ihmistä, jolla olisi tämän arvioinnin kyky. Tämä on vapautta ja samalla erään ammatin olennaisen piirteen laiminlyömistä.

Toimittajille järjestetään toimittajakoulutusta, jossa heistä valmistuu toimittajia ilman, että heidän on tarpeen koskaan opiskella mitään sisällöllistä ainetta. Niinpä on huomattavissa, että kaikki lehdet alkavat muuttua keltaisiksi, on niiden väri muuten mikä tahansa. Tässä joukossa on helppo käydä valtakunnan laatulehdestä! Toimittajat oppivat opiskelussaan suhtautumaan mihin tahansa materiaaliin, josta voi tehdä jutun. Tämä uusi "mikä tahansa" -luokka on eräänlainen avoimen kortin luokka, jossa ei ole tiedon tai moraalien, arvon tai uskomuksen antamaan merkitystä millään sellaisella, mikä tulee julkiseen tarkasteluun. Kaikki muuttuu samaksi. Entiset ajatukset kritiikistä — arvioivasta tarkastelusta, jonka taustalla on jokin asiantuntemus tai ammattitaito — ovat tyystin kadonneet. Koska mikä tahansa voidaan ottaa jutun materiaaliksi, juttu on kaikki. Me jopa olemme oppineet pitämään sensaationa mitä tahansa: "Kolme lasta pelastui tulipalosta!", "X ja Y menevät naimisiin!".

Aiempi ajatus laajasta sivistävästä koulutuksesta tarkoitti juuri arviointikyvyn ja kritiikin perustan luomista. Ihminen on välttämättä naivi: kaikki, mikä on lapsuudessa totta — erityisesti vanhempien välittämä typeruus — on omiaan tekemään meistä ääliöitä. Koulutus voi monipuolisuudella ja arvaamattomilla yhdistelmillä osaksi vapauttaa meitä tästä naiviudesta. Tämä ei tarkoita Valistuksen emansipaatio-ideaalia vaan päinvastoin maailman heteronomisen rikkauden oivaltamista.

Mikään ammattiin tähtäävä koulutus ei voi pyrkiä naiviuden voittamiseen. Itse asiassa ajatus "ammatista" on vain jatkoa sille synkälle historialle, jota Moderni ja reformoitu kirkko ovat hellineet: ihminen on valmiissa maailmassa ja hänellä on siellä paikka, joka on moraalisesti neutraali.

Kun kirjaston hoitajat ovat luopuneet valikoimasta materiaalistaan niitä, jotka ovat hyviä ja joita voi tarjota niille, jotka eivät ehkä arvioi itse, he ovat antamassa tukensa naiville aja-

tukselle, että kaikki on kuitenkin samaa. Tätähän koulu ja viihdekin kertovat. Kysy 25-vuotiaalta, millä tavoin voi erottaa roskan ja arvokkaan! Vastaus on mykistävä. Samalla tavoin toimittajat ovat toimittamisen taitoa opiskellessaan pyrkineet vain jalostamaan lapsuutensa ja nuoruutensa naiviutta vallankäytön suuntaan: kun ei ole muita referenssejä, on edes sanomisen valta. Ja kun toimittaja sanoo, asian on oltava tärkeä.

Tämän seurauksena meillä on halkeista sivistyneistö. Toinen puoli kestää omassa työssään ja muiden kertomina vain kaikkein naiveinta, typerintä ja latteinta ajattelua, jonka voi kyllä esittää tyylikkäästi, mutta joka ei aseta mitään arviota. Tämä perustuu ajatukselle, että kaikki on samaa. Toinen puoli etsii kuumeisesti muuta, sitä kadotettua erilaista, jolla oli joskus merkitystä. Se löytyy milloin mistäkin, mutta uusi myös menettää pian merkityksensä, kun se alkaa kulua tuon toisen joukon käsissä. Jopa filosofia, toiseus, angst — jumalasta puhumattakaan — on kulutettu latteassa ajattelussa.

Pahinta on, että nämä kaksi ryhmää eivät pysty paljoakaan kommunikimaan keskenään, koska kaiken julkisen kommunikoinnin periaate on opiskeltu latteus: se, että ei omista arvioinnin perusteita eikä siis pysty arvioimaan mitään. Ei hallitse kritiikkiä.

Tämä on tietenkin laajempi ongelma kuin kirjaston hoitajien ja toimittajien koulutuksen ongelma. Mutta demokraattisessa perinteessä tiedon jakaminen, tiedon saattaminen käsille on keskeinen tehtävä. Vaikka olisimme luopuneet ajatuksesta, että ihmistä voi sivistää valitun tiedon avulla tai taiteiden kautta, meillä on edelleen jokin käsitys siitä, kuinka kansalaiset tehdään kykeneviksi ratkaisemaan omia asioitaan ja päättämään yhteisistä asioista. Se edellyttää edelleen — myös postmodernina — arviointikykyä ja tämä taas nousemista latteudesta ja naiviudesta. Ja vain harvat pystyvät nousemaan itse.